

Kansanmusiikin ja –tanssin ammattilaiskenttä

Tuomas Mikkola
Hannu Oskala

Kansanmusiikki

Kansanmusiikin ammattilaiskenttä on korkeatasoisempi, koulutetumpi, näkyvämpi ja kuuluvampi kuin koskaan aikaisemmin. **Kansanmusiikin kentän kehittymisen takaa jatkossakin laadukas ammattikoulutus useammalla paikkakunnalla ja ammattikoulutusta edeltävän peruskoulutuksen kehittyminen.** Yhteensä kansanmusiikin maistereita on valmistunut jo 1xx ja Rääkkylästä ja Kokkolasta noin XX AMK-tutkinnon suorittanutta.

Kenttää kuvaa parhaiten monimuotoisuus: kansanmusiikin ammattilaiset työllistävät itsensä useimmin niin opettajina, muusikkoina, säveltäjinä, tuottajina kuin soitinrakentajinakin. Eikä osaaminen rajoitu vain oman instrumentin perinnesäveltämiseen ja hallintaan. Myös yhteys harrastajakenttään on elävä. Kansanmusiikin ammattilaisen käsitettä ei tulekaan rajata koskemaan vain esittävällä säveltaiteella elantaan tienaaviin kansanmuusikoihin.

Kentän monimuotoisuudesta seuraa myös hajanaisuutta: **ammattilaiskentällä ei ole yhtenäistä edunvalvojaa eikä äänitorvea. Tulevan kymmenen vuoden aikana kasvava kansanmusiikin edunvalvontaa on kehitettävä.**

Tulevan kymmenen vuoden aikana **kansanmusiikin perusopetus kehittyy tarjoten lisää työtilaisuuksia koulutetuille pedagogeille.**

Esittävän säveltaiteen puolella kansanmusiikin ammattilaisten konserttitoiminnasta suuri osa on “maailman musiikin” parissa ympäri maailmaa. Kotimaassa esiintymistilaisuudet rajoittuvat useimmiten festivaaleihin ja Kansanmusiikkiliiton järjestämiin kiertueisiin. Julkinen tuki kansanmusiikin ammattimaiselle toiminnalle onkin vähäistä: Tallari on ainoa vakituinen VOS-tuen piirissä oleva orkesteri eivätkä kunnat juuri tue kansanmusiikin konsertti- tai klubitointia.

Kansanmusiikin ammattilaiskentän tarpeet ja intressit ovat pitkälti yhteneviä muiden vakiintumattoman valtion tuen ulkopuolella elävien musiikkitoimijoiden kuten jazzin, klassisen musiikin vapaan kentän ja muun rytmimusiikin kanssa. Kansanmusiikin ammattilaisten edunvalvontaa varten ei välttämättä kannattaisi perustaa omaa elintä, vaan pyrkiä tuomaan kansanmusiikin asiaa esiin mm. Muusikkojen liiton ja muiden jo olemassaolevien etujärjestöjen puitteissa.

Kymmenen vuoden jänteellä tärkein tavoite on kansanmusiikin kotimaisen tarjonnan merkittävä lisääminen. Kansanmusiikin konserttitarjonnan rajat kotimaassa tulevat kuitenkin nopeasti vastaan ja kansanmusiikin viennin eteen tulisi tehdä pitkäjänteisesti ja keskitysti töitä yhteistyössä mm. Music Finlandin kanssa. Toisaalta toimivat kotimarkkinat tarvitaan vientiponnistelujakin varten.

Kymmenen vuoden jänteellä valtion merkittävin musiikin tukimuoto, orkesterien valtionosuudet, tulee kokemaan muutoksia. Mm. kuntakentän rahoitusvaikeudet ja valtion tuen suhteellinen lasku johtavat melko todennäköisesti siihen että maastamme lakkautetaan nykyisiä ns. klassisen musiikin orkestereita. Lakkautusten yhteydessä niiden tuki, ns. VOS-henkilötyövuodet, mahdollisesti vapautuvat. **Kansanmusiikin ammattilaiskentällä tulisi olla realistinen suunnitelma ja toimija, joka voisi ottaa nämä vapautuvat henkilöstöresurssit käyttöönsä tehokkaimmalla mahdollisella tavalla.**

Rohkea visio/tilannekuva – vuosi 2025

Kansanmusiikki työllistää nykyistä laajemman joukon korkeatasoisia osaajia.

Kansanmusiikin perusopetusta on tarjolla jokaisessa musiikkiopistossa.

Kansanmusiikin ammattilaiset keikkailevat tiivisti ympäri Suomen ja Euroopan. Kansanmusiikin konserttitarjonta Suomessa on parantunut. Esiintymistilaisuuksia on tarjolla festivaalien ulkopuolellakin. Julkinen tuki konserttitoiminnalle on kehittynyt.

Kansanmusiikin ammattilaisten yhteinen ääni kuuluu nykyistä voimakkaammin, yhteinen rakenteeltaan kevyt yhteistyöelin edistää kansanmusiikin ammattilaisten asiaa niin ministeriöön kuin alan järjestöjenkin suuntaan.

Kansanmusiikin osuus VOS-järjestelmästä on Tallaria suurempi. Kansanmusiikin VOS-toimija tuottaa erityisesti taiteellisesti kunnianhimoisia konsertteja ympäri maan.

Kansantanssin ammattilaiskentän nykytilanne

Olen kirjoittanut kansantanssin ammattilaisia koskevan tavoiteohjelman osion Visio 2025-työryhmän pyynnöstä. Kirjoitukseni tueksi olen haastatellut tanssin ammattilaisia, jotka hyödyntävät omassa taiteellisessa työssään suomalaisen perinnekulttuurin elementtejä. Kaikki haastatellut ovat toimineet alalla pitkään, tuntevat lajin historiaa ja lisäksi heillä on näkemys siitä, kuinka kansantanssin tulisi tulevaisuudessa olla osana tanssin ammattilaiskenttää.

Outi Markkula käsitteli kansantanssin ammattilaisten esitystoiminnan ja koulutuksen nykytilannetta sekä ammattilaisuutta kansantanssissa liikekieli.com -sivustolla tammikuussa 2014 julkaistussa artikkelissa. Teksti on edelleen ajantasainen ja auttaa hahmottamaan kansantanssin parissa työskentelevien ammattilaisten asemaa. Se on luettavissa osoitteessa:

<http://www.liikekieli.com/archives/6538>

Alan haasteet

Perinteistä kansantanssia ei Suomessa ole viety pitkälle ammattilaisuuteen, kuten esimerkiksi osassa Itä-Eurooppaa, jossa yhä edelleen toimii valtioiden ylläpitämiä kansantanssiyhtyeitä. Valtion tuen avulla toimivien ryhmien taustalla on yhteys balettiin tai johonkin kansallistanssitraditioon, joka ei ole Suomessa noussut yhtä merkittävään asemaan. Esimerkiksi Unkarissa valtion ylläpitämän esittävän kansantaiteen ammattilaisryhmän tarkoituksena on kerätä, säilyttää ja esittää unkarilaista perinnekulttuuria. Suomessa kansantanssin ammattilaiset ovat päätyneet tekemään kokeilevaa, uutta luovaa, perinteestä ponnistavaa mutta muilta tanssin ja esitystaiteen alueilta vaikutteita ottavaa kansantanssia.

Nykyisin alan haasteena voidaan pitää sitä, miten kansantanssi käsitetään ja kuinka se nähdään. Kansantanssi voi tulla näkyväksi tanssijan työssä monella tavalla. Se voi näyttäytyä itsessään sisään rakentuneena tietotaitona esimerkiksi liikemateriaalissa perinne-elementtien hallintana tai ymmärryksenä liikkeen suhteesta musiikkiin. Kansantanssi ei tarkoita ammattitaiteilijoille välttämättä perinteen siirtämistä näyttämölle sen alkuperäisessä muodossa. Toisaalta tanssilajien voimakas fuusioituminen voi johtaa yksipuolisuuteen ja erityispiirteiden katoamiseen.

Haasteina voidaan pitää myös työpaikkojen ja työmahdollisuuksien vähyyttä. Työtehtävien puuttuminen hankaloittaa lajin eteenpäin viemistä ja kehittämistä. Riittämätön rahoitus johtaa pieniin produktioihin ja esimerkiksi kansantanssille tyypillisen ryhmäelementin käyttö osana koreografista työtä ei onnistu.

Koulutuksen nykytilannetta käsitellään tässä tavoiteohjelmassa omassa osiossaan, mutta erityisesti tanssijan ammattikoulutusta tarkasteltaessa on huomioitava, että Lapin Urheilupuiston toisen asteen ammatillinen perustutkinto on ainoa ammattitanssijan koulutusohjelma, jossa opetetaan pääaineena kansantanssia. Pidemmälle koulutautuvilla ei ole mahdollisuutta opiskella kansantanssia osana tutkintoa, lukuun ottamatta tanssinopettajan ammattikorkeakoulututkintoa Oulussa. Koulutuksen puuttuessa ammattitanssijoille ei muodostu kosketuspintaa tilan- ja ajankäyttöön suomalaisen kansantanssin kontekstissa.

Mitkä ovat alan mahdollisuudet?

Ammattilaisten toteuttama taidemuotoinen, esittävä ja uudistava kansantanssi luo uudenlaisia mahdollisuuksia. Avoin suhtautuminen eri taiteenlajien väliselle yhteistyölle ja soveltavan taiteen alueella toimiminen synnyttää keskustelua ja tarjoaa taiteilijoille mahdollisuuden tavoittaa uutta yleisöä. Lajiin kuuluu sisäänrakentunut sosiaalisuus ja paritanssityöskentelyn kautta aidot ihmiskontaktit, jotka voidaan nähdä tulevaisuudessa mahdollisuuksina digitalisoituvassa maailmassa. Suomen maantieteellinen sijainti on usean perinnekulttuurin risteys, mutta myös arktinen ulottuvuus on uniikki mahdollisuus ammentaa ideoita ja lähtökohtia taiteelliseen työskentelyyn.

Laaja ja monipuolinen kulttuuriperinne on etuoikeus, samoin kuin harrastajien ja ammattilaisten yhdessä työskentely. Kansantanssi on tanssia kansalle, ja se voidaan nähdä myös oikeutena ja lupana tehdä tanssia isolle yleisölle.

Mitkä ovat tarvittavat toimenpiteet?

Uusia yhteistyön muotoja voisivat olla ammattilaisten välisen toiminnan lisääminen ja esitystoiminnan suuntaaminen ulkomaille. Ammattilaisten yhteiset treenitunnit tai harjoitusrinki kokoaisivat asiasta kiinnostuneita yhteen. Yhteistyö harrastuskentän kanssa tulisi olla aktiivista. Harrastajille suunnattujen tapahtumien tapahtumatuotannossa olisi tärkeää nostaa esille säännöllisesti myös kotimaisia ammattiproduktioita. Ammattitanssijat voivat toimia esikuvina nuorille, innostaen omaehtoiseen itseilmaisuun ja taiteen kokemiseen. Taide voi viihdyttää, herättää kysymyksiä, kyseenalaistaa ja haastaa totunnaista.

Kansantanssin kansainvälisiä vientimahdollisuuksia tulisi tutkia aiempaa paremmin, esimerkiksi laajentaen kiertuetoimintaa Itämeren ympärille Baltiaan ja Pohjoismaihin. Tanssitupien ja -talojen toiminta voisi tehdä lajista entistä helpommin lähestyttävän.

Rohkea visio/tilannekuva – vuosi 2025

Yhteinen toive on, että nyt koulutuksessa olevat kansantanssin ammattilaiset toimisivat myös tulevaisuudessa aktiivisesti tanssin kentällä ja pysyisivät alan parissa. Uusia yhteistyömuotoja toivotaan syntyvän, joskaan niitä ei osata vielä vuonna 2015 nimetä tai määritellä. Työnkuvassa näkyisivät monitaiteellisuus ja sisältöpainotteisuus. Työn tekemiseen ajaisivat ensisijaisesti motivaatio ja läheinen suhde perinteeseen.

Kansantanssin ammattikoulutusta visioidaan osaksi Taideyliopistoa. Tämä olisi luonnollinen sijoituspaikka kansantanssille, jonka suhde kansanmusiikkiin on läheinen. Jo koulutuksen aikana kansantanssi- ja musiikkitaiteilijat voisivat luoda pohjaa tulevaisuuden yhteistyölle.

VISIO2025 – Kansanmusiikin ja kansantanssin kulttuuripoliittinen tavoiteohjelma

Kansantanssiverkosto tai ydinpaikkoja, joka tukisi esitystoimintaa ja tutkimusta. Nämä voisivat olla kansantanssin aluekeskuksia/hubeja ulottuen Ruotsiin ja Norjaan asti. Niiden kautta olisi mahdollista toteuttaa tanssin tutkimusta ajassa olevana ja muuntuvana ilmiönä.

Haastattelut: Reetta-Kaisa Iles, Petri Kauppinen, Saara Mikkola-Ylitolva, Matti Paloniemi

LUONNOS